

Макалюк І. В.,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва

Муха О. О.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

### СТРУКТУРА РИНКУ ОВДП ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення видатки України на оборону за оцінками експертів зросли на 640 % (до 44 млрд дол.) у 2022 р. [3]. А згідно інформації Мінфіну у зв'язку з бойовими діями за 2022 р. виник дефіцит державного бюджету на суму 911,1 млрд грн [1]. Для покриття такого колосального дефіциту довелося задіяти різні способи залучення коштів в бюджет країни. Одним із таких способів стало збільшення обсягів емісії облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП).

Станом на 31 грудня 2021 р. в обігу на національному ринку знаходилося ОВДП за номінально-амортизаційною вартістю на суму 1060,71 млрд грн, а в жовтні 2024 р. – вже 1760,05 млрд грн (табл. 1), значна доля яких припадає на військові облігації.

Таблиця 1 – Структура ринку облігацій внутрішньої державної позики

Суб'єкти економіки	Станом на 31.12.2021		Станом на 30.12.2022		Станом на 29.12.2023		Станом на 28.10.2024	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
НБУ	312,61	29,5	704,57	50,8	689,99	43,5	677,61	38,5
Банки	547,09	51,6	485,65	35,0	657,93	41,5	821,43	46,7
Юридичні особи	83,13	7,8	107,3	7,7	139,23	8,8	145,92	8,3
Фізичні особи	25,16	2,4	30,17	2,2	53,03	3,3	69,48	3,9
Нерезиденти	92,65	8,7	58,4	4,2	43,9	2,8	24,64	1,4
Територіальні громади	0,08	0,008	1,88	0,135	2,03	0,128	0,77	0,044
Страхові компанії*	-	-	-	-	-	-	20,2	1,1
<b>Всього</b>	<b>1060,72</b>	<b>100</b>	<b>1387,97</b>	<b>100</b>	<b>1586,11</b>	<b>100</b>	<b>1760,05</b>	<b>100</b>

\* Інформація по цінних паперах, власниками яких є страховик, формується з 01.07.2024

Джерело: складено авторами на основі [2]

Як видно з табл. 1, загальна вартість ОВДП в обігу щороку зростала та очікувано продовжуватиме зростати і надалі. У перший рік війни найбільший приріст ОВДП забезпечив НБУ, обсяг облігацій якого зріс більш ніж у 2 рази, а частка володіння перевищила 50 %, що забезпечило суттєву підтримку держави у найбільш кризовий період. Проте у 2022 році банк повідомив про своє прагнення до найшвидшої повної відмови від фінансування дефіциту держбюджету, а до того часу прибрання цінних паперів Уряду відбуватиметься у обмежених обсягах і виключно для покриття критичних видатків [2]. Як наслідок, у жовтні 2024 р. частка НБУ у структурі володіння ОВДП знизилася на 12,3 % порівняно із 2022 р., а обсяг облігацій зменшився на 26,96 млрд грн.

Також суттєво скоротилася довіра нерезидентів до вітчизняних ОВДП після введення військового стану, що цілком закономірно. Обсяг інвестицій у 2024 р. скоротився у 3,8 рази, а частка зменшилася на 7,3 % порівняно із довоєнним періодом. Натомість, вітчизняні інвестори (банки, фізичні особи, страхові компанії та інші юридичні особи) значно збільшили обсяги придбаних ОВДП впродовж аналізованого періоду. Сумарно їх частка у жовтні 2024 р. зросла до 60 % (у грудні 2022 р. частка становила 45 %), а номінальна вартість облігацій збільшилася на 433,91 млрд грн. І така тенденція пояснюється не лише економічними перевагами інвестування у державні цінні папери (висока дохідність, гарантованість повернення вкладу, відсутність оподаткування ПДФО та військовим збором), але і зацікавленістю вітчизняного бізнесу та населення у підтримці України в боротьбі проти агресора.

#### Перелік посилань:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua> (дата публікації: 03.01.2023).
2. Національний банк України : сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2024).
3. Прасад А. Новини за 22 січня 2024 р. Журнал Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua>.